

Kotoński, Henryk

75 lat Związku Nauczycielstwa Polskiego

Przegląd Pruszkowski nr 2, 61-62

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

75 lat Związku Nauczycielstwa Polskiego

Nauczycielstwo polskie ma za sobą długą, mozolną i piękną tradycję walk o oświatę dla najszerzych mas społeczeństwa. Jego motorem działania był Związek Nauczycielstwa Polskiego, który w tym roku obchodzi 75-lecie swego istnienia.

Za datę jego powstania przyjęto dzień 1 października 1905 roku, kiedy to w Pilaszkwie koło Łowicza odbył się tajny zjazd postępowych działaczy nauczycieli z Kongresówki.

Był to burzliwy okres wystąpień rewolucyjnych na ziemiach Królestwa Kongresowego przeciwko uciskowi caratu. Również i młodzież szkolna w większych miastach strajkowała, domagając się nauczania w języku polskim.

Zjazd Pilaszkowski zobowiązał wszystkich nauczycieli do nauczania w języku polskim i postanowił powołać organizację nauczycielską.

Powstała organizacja — Polski Związek Nauczycieli — przechodziła różne koleje. W roku 1916 utworzono z wielu organizacji nauczycielskich w Królestwie Kongresowym Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego Szkół Początkowych. W roku 1919 nastąpiło połączenie tej organizacji z Krajowym Związkiem Nauczycieli Szkół Ludowych w Galicji i przyjęto nazwę — Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Wielki Zjazd Oświatowy w 1919 roku, zwany Sejmem Nauczycielskim, w pracach którego wiodącą rolę miał Związek Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, uchwalił program demokratycznego kierunku organizacji szkolnictwa w Polsce. Wspólna walka o demokratyczny i jednolity charakter szkoły doprowadziła w roku 1930 do połączenia Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych ze Związkiem Zawodowym Nauczycieli Szkół Średnich.

Organizacja przyjęła nazwę — Związek Nauczycielstwa Polskiego.

W latach trzydziestych, w okresie faszycacji życia w Polsce, Rząd zawiesił działalność Zarządu Głównego ZNP za odmowę współpracy. W obronie zawieszono Zarządu Głównego odbył się w roku 1937 strajk nauczycielski. Strajk zakończył się pełnym sukcesem ZNP.

O pracy szkół i nauczycielskich związkach niechaj świadczą słowa publicysty — historyka, Kazimierza Wojciechowskiego.

„Wszyscy historycy oceniający lata II Rzeczypospolitej (okres międzywojenny) zgodnie stwierdzają, że istotnym czynnikiem integrującym w jeden organizm państwowy trzy dzielnice polskie, kształtującym świadomość narodową, postawę młodych pokoleń wobec najistotniejszych dla narodu spraw wolności — była szkoła polska, była praca polskich nauczycieli. Wychowawcą tych nauczycieli był ZNP.

Głęboki patriotyzm, wysoki stopień uspołecznienia, więź z masami chłopskimi i robotniczymi, prawdziwie demokratyczne poglądy i postawy charakteryzują ponad 55 000 nauczycieli członków ZNP.

Sprawdzianem tych postaw nauczycieli były najtrudniejsze lata wojny i okupacji”.

W okresie okupacji hitlerowskiej ZNP już w październiku 1939 r. pod kryptonimem TON (Tajna Organizacja Nauczycielska) przystąpił do pracy konspiracyjnej. Były to zadania organizowania oporu, rozwoju tajnego nauczania i niesienia pomocy nauczycielom.

O tajnym nauczaniu w Pruszkowie niechaj świadczą liczby z roku szkolnego 1943/44

- w szkołach powszechnych uczono zakazanych przedmiotów: historii, geografii i literatury polskiej — 455 uczniów,
- zorganizowano 29 kompletów w zakresie szkoły średniej dla 298 uczniów,
- w okresie okupacji 56 uczniów uzyskało matury.

Po odzyskaniu niepodległości ZNP ujawnił się i wydał odezwę do członków ZNP z wezwaniem jak najściślejszego współdziałania z władzami oświatowymi w przebudowie szkolnictwa oraz kształtowaniu nowej rzeczywistości.

Organizacja związkowa nauczycielstwa w Pruszkowie należy do najstarszych na ziemiach Królestwa Kongresowego. Powstała 12.XII.1916 r. Odegrała i odgrywała dużą rolę w pracy nauczycieli i szkół. Prezesami jej w różnych okresach czasu byli: *Jan Rodzewicz, Zygmunt Giese, Ernest Sauter, Wawrzyniec Szewczyk, Janina Młodzińska, Władysław Mazurkiewicz, Janina Szulecka, Józefa Szumiłowska, Henryk Dajcer, Bronisław Nowicki, Władysław Bieńczak, Jan Gilewicz i Andrzej Rokita. Obecnie prezesem jest Andrzej Rydzewski, dyrektor Domu Kultury Pedagoga.

WŁADYSŁAW NAROWSKI

10 lat działalności wydawniczej

Od tego trzeba zacząć, że na około 500 towarzystw regionalnych kultury w Polsce, zaledwie około 30 prowadzi działalność wydawniczą, a w zasięgu federacji Mazowieckiego Towarzystwa Kultury na 35 towarzystw działalność wydawniczą prowadzą tylko 4 towarzystwa w Płocku, Ciechanowie, Siedlcach i Pruszkowie. Nie ulega wątpliwości, że znacznie więcej towarzystw regionalnych chciałoby i mogłoby (z uwagi na istniejące zaplecze autorskie) prowadzić działalność w tym zakresie, niestety występują — jak wiemy — nie do pokonania przeszkody w zakresie poligrafii i papieru, a poza tym rzadko które towarzystwo dysponuje środkami finansowymi na ten cel. Chciałbym podkreślić, że jest duże zapotrzebowanie społeczne na różnego typu wydawnictwa regionalne w postaci monografii zakładów pracy, miast i gmin, szkół, wspomnień i pamiętników miejscowych ludzi, opracowań problemowych itp. Wynika ono z tego przede wszystkim, iż problematyka regionalna stanowi przeważnie terra incognita. Młode pokolenia, a zwłaszcza młodzież zenująco mało mogą powiedzieć o swym mieście, miasteczku czy gminie, o swym zakładzie pracy, o życiu poprzednich pokoleń na swoim terenie.

Ze nasze Towarzystwo od swego założenia prowadzi omawianą działalność, fakt ten można uznać jako sukces na miarę naszych warunków. Złożyło się na to kilka pomyślnych okoliczności, a mianowicie: dzięki